

Халіна В. Ю.

кандидат економічних наук, доцент

Харківський національний університет міського господарства

імені О.М. Бекетова, Україна

РОЗВИТОК УРБАНІЗОВАНИХ УТВОРЕНЬ НА ЗАСАДАХ СТАЛОСТІ

Анотація. Сучасний розвиток світової та національних економік, необґрунтоване та бездумне використання існуючих запасів ресурсів, особливо тих, що не відновлюються, потребує якнайшвидших змін у свідомості людства щодо перебудови власного споживчоорієнтованого існування задля можливості виживання майбутніх поколінь. Єдиний вірний шлях у цьому напрямку — сталий розвиток

Ключові слова: сталий розвиток, урбанізовані утворення.

Сучасні динамічні умови функціонування соціально-економічних систем сформували множинну структуру урбаністичних утворень, які взаємодіючи між собою та забезпечуючи власне існування, опинилися в ситуації вичерпання ресурсів, створення несприятливих умов для життя, що пов'язано з повною невідповідальністю перед прийдешніми поколіннями.

Війна в нашій країні та її катастрофічні наслідки лише посилили значення розвитку урбанізованих утворень на засадах сталості. Серед ЦСР, що включає 17 ключових позицій, одна з цілей передбачає забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів [2]. Завдання, індикатори та цільові значення досягнення цієї цілі під № 11, що має назву «Сталий розвиток міст і громад», адаптовані для України за результатами роботи експертних груп під егідою Програми розвитку ООН в Україні спільно з Міністерством розвитку України. Як свідчать результати спеціального дослідження, на сьогодні положення цієї цілі лише частково враховано у державних стратегічних документах України.

На національному рівні ціль №11 адаптована таким чином [1]:

- забезпечити доступність житла;
- забезпечити розвиток поселень і територій виключно на засадах комплексного планування та управління за участю громадськості;
- забезпечити збереження культурної і природної спадщини із залученням приватного сектору;
- забезпечити своєчасне оповіщення населення про надзвичайні ситуації з використанням інноваційних технологій;
- зменшити негативний вплив забруднюючих речовин, у т. ч. на довкілля міст, шляхом використання інноваційних технологій;
- забезпечити розробку і реалізацію стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції.

Сталість, як прогресивний процес розвитку, повинна розпочинати свій вплив та рух з найгнучкішої та найпіддатливішої структурної одиниці, а саме з урбаністичного утворення. Оскільки, саме воно уявляє собою сукупність однорідних економічних, соціальних, політичних, етнічних та багатьох інших елементів, за допомогою яких можливе об'єднання суспільства навколо однієї ідеї, а також впровадження певних заходів щодо її практичного втілення у життя, а у випадку сталого розвитку, перетворення її на спосіб життя. І, звичайно, управляти розвитком суспільства на нових засадах, набагато ефективніше на невеликих територіях.

Сталий розвиток урбаністичних утворень обумовлюється триєдністю економічної, екологічної та соціальної систем. Економічна система, яка складається з множини штучних підси-

стем, виникла, розвивається і функціонує в екологічній системі, оскільки жодне з матеріальних благ не може бути створене без участі сировини, що одержана з довкілля. Штучні підсистеми в процесі функціонування використовують ресурси екосистеми, продукуючи відходи, задля власного блага та задоволення потреб соціуму.

Екологічна система акумулює негативний вплив штучних підсистем, виявляє ознаки синергізму та характеризується запізнілою реакцією на наслідки шкідливого впливу. Екологічна відповідальність є етичною ознакою бізнесу, спрямованою на нівелювання наслідків, попередження негативного впливу діяльності через особисте усвідомлення власної відповідальності.

Соціальна відповідальність характеризується добровільним прийняттям відповідальності суб'єктом господарювання за рішення та дії, понад встановлені законодавчо-нормативні зобов'язання, що веде до зростання взаємної корисності та максимізації позитивного впливу та/або мінімізації негативного на оточуюче середовище і дозволяє забезпечити сталим розвиток усіх взаємопов'язаних учасників за рахунок принципу синергічності.

Поєднання цих окремих компонентів визначає певну модель розвитку системи. Таким чином, комбінація природних і штучних систем (економічна та екологічна систем) дає великі можливості для економічного розвитку та, в той же час, здійснює руйнівний вплив на екологічну систему. В цьому випадку найчастіше вдаються до виправлення ситуації шляхом ліквідації наслідків через примусовий вплив на суб'єктів економічної системи. У авторській інтерпретації такий підхід пропонується називати «ліквідаційним».

Сполучення та взаємодія економічної системи та соціуму, засновані на соціальній відповідальності, обумовленні задоволенням матеріальних потреб суспільства. При цьому пропонується застосовувати, так званий, «оздоровчий підхід», заснований на мінімізації впливу продуктів життєдіяльності штучних систем на соціум шляхом впровадження інноваційних технологій та добровільного й сумлінного дотримання норм та стандартів, соціальних зобов'язань та екологічного законодавства.

І, нарешті, детермінантою поєднання соціальної та екологічної складових, названий авторами даного дослідження «превентивним», унеможливорює у більшості випадків здійснення шкідливого впливу штучних систем на екологічну систему та соціум регіону через власну ініціативу та бажання підприємців дотримуватися екологічної етики і залишатися відповідальними по відношенню до оточуючого середовища та суспільства.

Комплекс усіх трьох складових дає підґрунтя для подальшого розвитку урбаністичних утворень на засадах сталого розвитку в умовах невизначеності. Таким чином, системна сестейнізація (тобто, процес формування цілісної системи, що обумовлює постійне відтворення процесів трансформації з метою сталого розвитку основних виробничих факторів (у тому числі матеріальної основи, нематеріальних активів і людей), а також методів управління ними) дає підстави стверджувати, що наступні відносини всередині урбаністичного утворення набудуть ознак гармонізації та збалансованості.

Доречно ще раз підкреслити, що процес переходу до сталого розвитку значно ширший власне екологічного вдосконалення, що розуміється як зниження технократичного навантаження на природні системи. Він охоплює широкий спектр явищ зміни якості соціально-економічних систем, включаючи їх гуманізацію, дематеріалізацію, етизацію. Всі вони і повинні включатися в згадані трансформаційні процеси.

Висновки. Економічна категорія «сталий розвиток» тісно пов'язана з поняттям «зелена економіка». Основна його відмінність в тому, що сталий розвиток, спрямований на формування цілісної, впорядкованої системи економічних, технічних, наукових, екологічних та соціальних ресурсів, здатної залишатися у стані рівноваги в часі та просторі. Поступове становлення урбаністичних утворень на шлях сталості можливе через поетапне використання

трьох підходів, які у авторській інтерпретації отримали назви «ліквідаційного», «оздоровчого» та «превентивного».

Таким чином, управління розвитком, засноване на принципах сталості, передбачає вихід міст (урбаністичних утворень) на якісно новий рівень в умовах трансформаційних перетворень світової економіки, сприяє інтеграційним процесам у світовому масштабі задля збереження глобальної екосистеми через турботу про локальні, обумовлює поступове перетворення свідомості людини у напряду природозбереження, здійснює вплив на провідних виробників у контексті гострої необхідності впровадження заходів ресурсозбереження. Все перелічене є актуальним вже зараз, оскільки в масштабах глобальної соціально-економічної системи залишилося занадто мало ресурсів для майбутніх поколінь.

Література

1. Sustainable Development Goals in Ukraine URL: <http://sdg.org.ua/ua/pro-hlobalni-tsili>.
2. Sustainable development goals 2016–2030. Representation of the UN in Ukraine. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytkutysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>.

LifeForStory@gmail.com

Харченко Е. В.,

аспірант, Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ПОВЕРНЕННЯ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ ЯК ПЕРШОЧЕРГОВИЙ ФАКТОР ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ

Анотація. З початком активної воєнної політики і повномасштабного вторгнення зі сторони російської федерації, яке триває вже більше року, кількість руйнувань і біженців які були вимушені покинути свої домівки через загрозу власному життю значно зросла в порівнянні з 2014 роком. Але, не зважаючи на продовження активної фази, вже розглядаються шляхи післявоєнної відбудови країни і повернення біженців та внутрішніх переселенців до своїх постійних місць проживання. Завдання не з легких, але від успішної реалізація якого залежать економічний і демографічних стан областей.

Ключові слова: відбудова, агресія, війна, руйнування, повномасштабна, переселенці, біженці.

Актуальність теми обумовлена наслідками повномасштабної війни яка вже триває для деяких дев'ять років, а для інших тільки перший рік. Кількість руйнувань житлових будівель, промислових приміщень, а також критичної інфраструктури за цей час досягнули небувалих масштабів. Кількість людей, яка була вимушена покинути свої місця проживання через загрозу життю, паніці або через свої політичні погляди, протягом 2022–2023 років приблизно становить 15 мільйонів осіб, що в десятки разів більше у порівнянні з 2015 роком [4].

Кількість збитків нанесених росією на сході України і в автономній республіці Крим досягли колосальних масштабів. Загалом руйнування можна типізувати як локальні так і масштабні. У першому випадку — це мародерство або коли постраждали декілька будівель від влучання ракетою, дроном тощо. Другий же представляє собою масштабні руйнування, коли певні селища міського типу (далі — смт) або невеликі міста були буквально стерті з лиця землі. Розуміючи, що кожна зруйнована будівля це житло якоїсь людини або важливе промислове приміщення, саме собою зрозуміло, що такі об'єкти стають першочерговими у часи післявоєнного відновлення. На сьогодні значна кількість людей фактично залишились